

T. KAŁUŻNY SCJ, *Na drogach jedności. Dwustronne dialogi doktrynalne Kościoła rzymskokatolickiego na płaszczyźnie światowej*, Kraków 2012, ss. 298.

W Wydawnictwie Księży Sercanów „Dehon” ukazała się praca ks. prof. hab. Tadeusza Kałużnego SCJ pt. *Na drogach jedności. Dwustronne dialogi doktrynalne Kościoła rzymskokatolickiego na płaszczyźnie światowej*. Jak wskazuje podtytuł książki, stanowi ona ogólne i syntetyczne opracowanie najważniejszych dwustronnych dialogów doktrynalnych podejmowanych przez Kościół rzymskokatolicki.

Autor pracy jest profesorem uczelnianym UPJPII, kierownikiem Katedry Ekumenizmu na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Odbił studia specjalistyczne w Papieskim Instytucie Wschodnim w Rzymie. Jest znawcą teologii prawosławnej i porównawczej. Do jego ważniejszych pozycji należą *Sekret Nikodema. Nieznane oblicze rosyjskiego Kościoła prawosławnego* (Kraków 1999) oraz *Nowy sobór ogólnoprawosławny. Natura, historia przygotowań, tematyka* (Kraków 2008).

W omawianej pozycji autor przedstawia historię i aktualny stan dialogów doktrynalnych Kościoła katolickiego, które podjął on zasadniczo po II Soborze Watykańskim, zarówno z Kościołami tradycji wschodniej, jak i zachodniej. W sumie chodzi o 13 dialogów dwustronnych. Autor świadomie ogranicza się w swojej prezentacji do dialogów o zasięgu światowym. Nie porusza zatem dialogów lokalnych, wielostronnych, nie bierze też pod uwagę tzw. dialogu miłości, a koncentruje się na dialogach teologicznych, doktrynalnych. Poza tym ma na uwadze przede wszystkim dialogi oficjalne, tzn. takie, za którymi stoją autentyczne władze poszczególnych Kościołów, a nie jedynie teologowie czy jakieś grupy bez legitymacji kościelnej.

Omawiana pozycja obejmuje 298 stron formatu B5. Po spisie treści i wykazie skrótów znajduje się *Wstęp* (s. 15-18), który omawia cel publikacji, kryteria wyboru i opracowania poszczególnych dialogów

oraz charakterystykę źródeł. Właściwa treść książki, czyli omówienie poszczególnych dialogów, zawarta jest na prawie 230 stronicach (s. 19-252). *Zakończenie* (s. 248-252) zawiera syntetyczne podsumowanie osiągnięć poszczególnych dialogów doktrynalnych. W ramach aneksów załączone są trzy schematy, z których pierwsze dwa ilustrują jurysdykcyjne zależności poszczególnych Kościołów wschodnich niezależnych od Rzymu oraz historyczne pochodzenie Kościołów zachodnich również niezwiązanych z Rzymem. Trzeci schemat ilustruje podejmowane przez Kościół katolicki bilateralne dialogi na forum światowym. Książkę kończy bibliografia podzielona na źródła, które stanowią zbiory dokumentów dialogowych z poszczególnymi Kościołami i Wspólnotami kościelnymi, opracowania oraz literatura pomocnicza. Cennym uzupełnieniem jest dołączony na końcu indeks osobowy.

Zasadnicza treść książki *Na drogach jedności* dotyczy 13 dialogów doktrynalnych, jakie prowadzi Kościół Rzymskokatolicki z Kościołami niezależnymi od Rzymu w skali światowej. Najpierw zaprezentowane są dialogi z Kościołami wschodnimi, do tych zaś należą Kościoły prawosławne (patriarchaty: Konstantynopola, Aleksandrii, Antiochii, Jerozolimy, Moskiewski, Gruziński, Serbski, Rumuński, Bułgarski; Kościoły autokefaliczne: Cypru, Grecji, Polski, Albanii, Czech i Słowacji), Kościół asyryjski (zwany wcześniej nestoriańskim) oraz Kościoły przedchalcedońskie (Koptyjski, Etiopski, Erytrejski, Syryjski, Syro-Malankarski oraz Ormiański). W drugiej kolejności publikacja omawia dialogi z Kościołami zachodnimi, do których należą: Kościoły luterzańskie, Metodysci, Anglikanie, Kościoły reformowane, Zielonoświątkowcy, Uczniowie Chrystusa, Ewangelikalni, Baptyści, Mennonici, Starokatolicy.

Omówienie poszczególnych dialogów zostało dokonane ściśle według przyjętego porządku metodologicznego, co bardzo ułatwia lekturę książki i pozwala się szybko orientować w prezentowanym materiale. Każdy omawiany „dialog” podzielony jest na trzy zasadnicze części. Najpierw autor dokonuje charakterystyki danego Kościoła czy Wspólnoty kościelnej, które nie pozostają w jedności z Rzymem: omawia ich historię, a następnie podstawy doktrynalne oraz strukturę organizacyjną.

Ta prezentacja partnera dialogu jest bardzo pomocna w zapoznaniu się z danym Kościołem, co z kolei stanowi konieczny punkt wyjścia do zrozumienia treści i problematyki podejmowanych dialogów doktrynalnych. Po zapoznaniu się z danym Kościołem przechodzimy do właściwej lektury, która wprowadza nas w genezę i przebieg poszczególnych dialogów. Poznajemy zatem konkretne okoliczności, miejsca i daty spotkań ekumenicznych, osoby, które inicjowały dialogi i brały w nich udział. Warto zauważyć, że z niektórymi Kościołami historia dialogów doktrynalnych jest dość bogata, nie ograniczały się one do jednego spotkania, ale podejmowany dialog miał liczne fazy. Zwykle łączyły się one z tematyką podejmowaną na poszczególnych etapach dialogu. Dla przykładu: dialog katolicko-luterański miał pięć faz, dialog z Zielonoświątkowcami – sześć faz, natomiast katolicko-metodystyczny – aż dziewięć. Wreszcie jako trzeci element każdego dialogu autor omawia istotne treści wypracowanych dokumentów dialogowych. Wydaje się, że jest to najistotniejsza część każdej prezentacji. Autor dokonuje syntezy wszystkich oficjalnych dokumentów dialogowych. Dzięki temu bardzo sprawnie można się zorientować w najistotniejszych zagadnieniach, jakie były poruszane podczas spotkań ekumenicznych. Oczywiście, że lektura książki nie zastąpi analizy źródeł, niemniej dzięki dokonanej syntezie stanowi ona wielką pomoc dla wszystkich, którzy pragną się zorientować w aktualnej panoramie ekumenicznych dialogów Kościoła katolickiego. Wartościowe są również krótkie podsumowania każdego dialogu, które w kilku zdaniach oceniają go oraz zapowiadają perspektywy na najbliższą przyszłość.

Dzięki przyjętej metodologii prezentacja dialogów z poszczególnymi Kościołami jest jasna i przejrzysta. Bardzo łatwo można się zorientować w treści książki i odnaleźć interesujący nas dialog. Jest zrozumiałe, że objętość poszczególnych rozdziałów jest różna, jako że decyduje o tym tak wielkość Kościoła uczestniczącego w dialogu, jak dynamika prowadzonych dialogów, która przekłada się zarówno na bogatą historię spotkań ekumenicznych, jak i wypracowanych dokumentów.

W omawianej publikacji autor wykazuje się dojrzałym językiem naukowym, zwięzłym, rzeczowym, z powodzeniem stosuje termino-

logię ekumeniczną. Widać wypracowaną dyscyplinę myślenia, która sprawia, że prezentacja treści jest systematyczna, jasna i logiczna. Należy docenić duże umiejętności autora w dokonywaniu syntez obszernych dokumentów, trafnie ujmujących najistotniejsze zagadnienia w nich zawarte.

Ze względu na to, że pozycja ma charakter swoistej encyklopedii dialogów, ich przeglądu, nie jest ona pracą, ściśle rzecz biorąc, twórczą, jeśli chodzi o nowe idee czy inspiracje. Stanowi jednakże bardzo solidne opracowanie najpierw tożsamości Kościołów uczestniczących w dialogach doktrynalnych, także od strony ich historii, doktryny i organizacji, co już jest bardzo cennym źródłem wiedzy, zwykle rozproszonej w różnych publikacjach. Co istotniejsze, dla każdego ekumenisty stanowi z kolei nieocenioną pomoc w zapoznaniu się zarówno z historią, jak i aktualną sytuacją dialogów podejmowanych przez Kościół katolicki, pozwala też szybko zorientować się w ich problematyce, a zwłaszcza osiągniętych uzgodnieniach. Poza tym dzięki rzetelnie zebranej i usystematyzowanej bibliografii jest ważnym źródłem informacji dla wszystkich, którzy poszukują zarówno źródeł do tego obszaru wiedzy, jak i odpowiednich opracowań.

Publikacja nie jest zupełnie pionierska w dziedzinie prezentowania dialogów ekumenicznych Kościoła katolickiego. Wcześniejsze opracowania tej tematyki zawierają chociażby pozycje K. Karskiego: *Dążenia ekumeniczne we współczesnym świecie*, Warszawa 1986, czy S. C. Napiórkowskiego: *Panorama dialogów doktrynalnych z udziałem Kościoła rzymskokatolickiego w: Na drogach do jedności* (s. 22-79), żeby wymienić przynajmniej te obszerniejsze. Trzeba jednak przyznać, że podane publikacje stanowią zaledwie skromne opracowanie, jeśli zestawić je z pracą T. Kałużnego *Na drogach jedności*. Jak już zaznaczono, omówienie poszczególnych dialogów zajmuje w tej pozycji dobrze ponad 200 stron. A zatem choć nie jest to pierwsze opracowanie tej materii, to jednak w porównaniu z dotychczasowymi jest przyczynkiem znacznie obszerniejszym, ale również poszerzonym o podstawowe informacje na temat Kościołów – partnerów dialogu, o czym była już tu mowa.

Omawianą pozycję można nabyć u wydawcy w cenie 45,99 zł. Wydaje się, że jako praca naukowa, niskonakładowa, nie należy ona do najdroższych. Równocześnie należy docenić bardzo staranne wydanie książki. Mimo że ma miękką oprawę, przyciąga uwagę zarówno stonowanym zielonym kolorem w górnej części okładki, jak i zamieszczoną na niej ikoną ostatniej wieczerzy, pokrytą lakierem UV. Praca jest bardzo dobrze złamana, w klasycznym, czytelnym stylu, z użyciem dogodnej do czytania czcionki zarówno co do wielkości, jak i kroju. Wyraźnie oddzielone są poszczególne rozdziały, a także podrzędne jednostki tekstu. Można w tym wypadku pogratulować wydawnictwu solidnego i fachowego warsztatu redakcyjnego oraz łamania i składu.

Trudno w omawianej pozycji wskazać jakieś istotne mankamenty. Autor sam przyznaje, że pominął w swoim opracowaniu dialogi wielostronne oraz lokalne, jak również wszelkiego typu dialogi nieoficjalne czy pozadoktrynalne. Wynika to jednak ze świadomego wyboru, aby zawęzić opracowanie do dialogów dwustronnych, i to na płaszczyźnie światowej. Ujęcie szerszego spektrum dialogów być może byłoby opracowaniem bardziej wyczerpującym, zapewne jednak nie uniknęłyby również trudności metodologicznych. Dlatego wskazane braki są usprawiedliwione i otwierają możliwości dla innych opracowań.

Mając na uwadze dotychczasowe analizy, należy stwierdzić, że pozycja ks. prof. Tadeusza Kałużnego SCJ *Na drogach jedności. Dwustronne dialogi doktrynalne Kościoła rzymskokatolickiego na płaszczyźnie światowej* stanowi istotny wkład w systematyczne opracowanie dotychczasowych osiągnięć dialogów ekumenicznych Kościoła katolickiego, jak również w ich udostępnianie szerszym kręgom czytelników, przede wszystkim bezpośrednio zaangażowanych w działalność ekumeniczną Kościoła katolickiego, ale również wszystkim innym osobom zainteresowanym chrześcijaństwem, dramatem jego rozbicia i poszukującym nadziei na jego zjednoczenie.

ks. Dariusz Salamon SCJ